

Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v de voorzitter
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

Onderwerp
Voortgang Zeeland 2050

Zaaknummer
649410

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 11 maart 2025

Geachte voorzitter,

Op 9 januari stuurden wij u een brief, waarin wij ingingen op het proces rondom Zeeland 2050. In die brief hebben wij uiteengezet hoe we, samen met de regionale partners, willen komen tot een langjarige samenwerking tussen Rijk en regio Zeeland, via een strategische agenda van Rijk en regio samen en vervolgens een investeringsagenda. Als eerste stap in dat traject is een Zeeuws perspectief voor Zeeland in 2050 nodig, waar we nu aan werken. In deze brief schetsen we nogmaals kort de aanloop, de inhoudelijke opbrengst van het proces tot nu toe en hoe we het verdere vervolg voor ons zien.

Van verschraling naar herstel

De spiraal van verschraling is in Zeeland – en zeker in Zeeuws-Vlaanderen – niet een theoretisch concept uit een rapport. We zien dat voorzieningen in de volle breedte, van scholen en zorg tot aan de (besturen van) verenigingen en mantelzorgers, onder druk staan, verminderen of verdwijnen. Het aantal inwoners dat nodig is om voorzieningen te dragen neemt door verschillende redenen (schaalvergroting, individualisme) overal toe. Hoewel de bevolking (mede door vluchtelingen, arbeidsmigranten en nieuwe Nederlanders) stabiel is of licht groeit, is te voorzien dat dat onvoldoende is om basisvoorzieningen en daarmee ook het sociale weefsel van leefgemeenschappen en de brede welvaart ook in de toekomst in stand te houden.

We hebben als regio de afgelopen jaren geïnvesteerd in het sterker maken van de economie en ons gericht op het leren omgaan met die ontwikkelingen. Op het zo goed mogelijk in stand houden van voorzieningen. Maar inmiddels komen de grenzen van het “mee leren omgaan” steeds nadrukkelijker in zicht: we worden ingehaald door de ontwikkelingen. De enige manier om onze manier van leven in Zeeland in stand te houden is vergroten van het draagvlak onder voorzieningen. Groei in inwonertal is noodzakelijk om de verschraling voor te blijven. Het alternatief is immers dat het Zeeland dat we in stand willen houden onder onze handen steeds verder afbrokkelt.

Het daadwerkelijk groeien in inwonertal zal ons als regio alleen niet lukken. Daar hebben we het Rijk bij nodig.

Er is ook alle reden voor het Rijk om nadrukkelijker aandacht te hebben voor Zeeland. Wij kunnen oplossingen bieden voor vraagstukken waar Nederland mee worstelt. Zeker met de geopolitieke ontwikkelingen van de afgelopen jaren, die recent in een stroomversnelling zijn gekomen, wordt het voor Nederland steeds belangrijker om meer strategisch autonoom te zijn. Minder afhankelijk van het buitenland voor energie, voor voedsel, voor (maak)industrie.

En dat zijn nu juist sectoren waar Zeeland sterk in is. We zijn als Zeeland veel meer van nationaal belang dan we ons zelf realiseren. Alleen, om die rol daadwerkelijk in te vullen en de kansen te benutten hebben we om te beginnen de mensen nodig om dat waar te kunnen maken. Die hebben we nu niet. Bevolkingsgroei in Zeeland is dus ook een belang van Nederland.

Kortom: Zeeland heeft meer inwoners nodig om de regio welvarend te houden. Nederland heeft een welvarend Zeeland nodig vanwege onze huidige én toekomstige betekenis voor Nederland. Die belangen lopen gelijk op en bieden de basis om daadwerkelijk samen te bouwen aan de delta van de toekomst.

Eerste beelden richting Zeeland2050

Bevolkingsgroei is de basis

Om de kwaliteit, leefbaarheid en eigenheid van Zeeland in stand te houden, hebben we meer inwoners nodig: de beroepsbevolking versterken, jongeren aantrekken. Maar wel met behoud van onze eigenheid en karakter. Binnen Zeeland zien we herkenning en begrip voor die noodzaak toenemen. Niet alleen bij onze gesprekspartners, maar ook uit recent onderzoek onder de bevolking.

Maar, waar ontwikkelingen zoals ontgroening en vergrijzing “vanzelf” gaan, vraagt het aantrekken van meer inwoners juist uitgekiend handelen: aan welke knoppen moeten we draaien? Hoe verleiden we mensen zich in Zeeland te vestigen? Daar is geen standaard werkwijze voor, maar dat vraagt om een samenspel van maatregelen. In samenwerking met tal van actoren: overheden, bedrijven en instellingen. Dat vraagt om te beginnen een perspectief op de toekomst.

In de afgelopen maanden hebben we als provincie het voortouw genomen om het proces richting zo'n Zeeuws perspectief op gang te brengen. De eerste stap bestond uit het bepalen van een richtpunt, samen met ambtenaren van Zeeuwse regionale overheden en het regiobureau van het OZO. Ook bij uw Staten hebben we de eerste gedachten opgehaald. Dat beeld is daarna gedeeld in verschillende overleggen met de Zeeuwse regionale overheden (burgemeesters en secretarissen), maar ook met bijvoorbeeld de Economic Board en Campus Zeeland. Daaruit tekent zich een eerste beeld af, waar u over geïnformeerd bent op de inspiratiesessie van 28 februari.

Drie samenhangende speerpunten

We zien drie samenhangende speerpunten om meer inwoners aan te trekken: het uitbouwen van de Zeeuwse positie rond energie, versterking van het hoger onderwijs en het aanbieden van meer woningen. Anders gezegd: zorgen dat er toekomstgericht werk is voor (nieuwe) Zeeuwen; dat we mensen opleiden voor dat werk en woningen (en een woonomgeving) aanbieden waardoor meer mensen zich hier kunnen én willen vestigen – of hier blijven. Die samenhangende speerpunten werken we hieronder uit.

Groene krachtbron van Nederland

Met de derde haven van Europa en daaraan gerelateerde innovatieve bedrijven heeft Zeeland al een uitstekende basis in logistiek en maakindustrie. Met de aanlanding van Wind op Zee en de waterstof-projecten in de Kanaalzone staat Zeeland al op de kaart op energiegebied, maar die positie kan nog worden versterkt met de bouw van kerncentrales of ‘small modular reactors’. Een sterke positie op energie draagt bij aan de verduurzaming van de Zeeuwse bedrijven, maar ook aan de energievoorziening voor de rest van Nederland. Deze positie nodigt bedrijven uit zich hier te vestigen en te blijven. Maar dat vraagt ook om kennis: nadenken over de energie van de toekomst, onderzoek naar de volgende generatie kernreactoren (huidig kernafval als brandstof) en het opleiden van mensen om deze ontwikkelingen mogelijk te maken.

Hotspot voor talent

Daarmee ligt er direct een relatie naar het vervolgonderwijs in Zeeland. We hebben in Zeeland een uniek concept: het Delta Climate Centre legt een verbinding in de brede waaier van vervolgonderwijs, van het praktische onderwijs tot de toegepaste wetenschap tot en met wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Nergens anders in Nederland bestaat die directe wisselwerking tussen praktische en theoretische kennis, van onderzoek naar toepassing - en weer terug. Bovendien is deze brede waaier veel meer georiënteerd op vraagstukken – rond energie, voedsel en water – dan op specialismen of vakgroepen. Het versterken en uitbouwen van dat concept, met betrokkenheid van meer kennisinstellingen, helpt om hier de mensen op te leiden die hier nodig zijn, maar levert vooral ook een trekker van talent vanuit heel Nederland.

Zeeuwse woon- en verstedelijkingsstrategie

Meer inwoners vraagt meer woningen. Aanzienlijk meer dan de huidige woondeal. En daarbij zullen we Zeeland meer als één samenhangend woongebied moeten zien. De dorpen en kernen zullen voldoende moeten groeien om de leefgemeenschappen en voorzieningen in stand te houden. Maar vitale dorpen en kernen hebben ook ondersteuning nodig via stedelijke functies, zoals uitgaansgelegenheden, theater en bioscoop. Die functies maken ook het leven in omliggende kernen aantrekkelijker. De groei zal vooral in de steden gefaciliteerd moeten worden. Voor Zeeland is niet de

oplossing om één grote stad te maken die als magneet werkt en de hele regio bedient. Maar in samenwerking, als netwerkstad, kunnen de Zeeuwse steden, eventueel aangevuld met Zierikzee, gezamenlijk wél die aantrekkingskracht realiseren. En in een optelsom wél meetellen op landelijke schaal, en daarmee ook bijvoorbeeld de uitbouw van het Zeeuwse hoger onderwijs rechtvaardigen. Dat moeten we verder uitwerken in een Zeeuwse woon- en verstedelijkingsstrategie: meer massa in een groter – groen – stedelijk netwerk, als trekker én als ondersteuning voor de aantrekkelijkheid van kernen daaromheen.

We zien groeiende herkenning bij gesprekspartners voor de samenhang van deze drie speerpunten, als basis om meer inwoners aan te trekken. Als goede en duurzame basis voor het Zeeland van de toekomst.

Dat kunnen we niet alleen

Er zal een uitgekiend, langjarig samenspel van afspraken, maatregelen en interventies nodig zijn om die groei werkelijkheid te maken. We hebben tegelijkertijd nog werk te doen om de werking van de speerpunten verder te onderzoeken en te begrijpen, zodat we op de juiste manier aan de juiste knoppen kunnen draaien. Dat vraagt denkkracht en inzet van alle partners: de regionale overheden, bedrijven en instellingen, maar zeker ook ministeries.

Er zullen op korte termijn afspraken gemaakt moeten worden om te zorgen dat er niet nog meer voorzieningen verdwijnen, bijvoorbeeld in Zeeuws-Vlaanderen. En dat er geen onherstelbare schade aan UCR en HZ wordt toegebracht door landelijke regelgeving die niet is toegesneden op Zeeland: dan stopt het proces al voor we begonnen zijn.

Ook richting de langere termijn zullen we samen moeten nadenken en keuzes moeten maken. Zonder volledig te zijn gaat het dan bijvoorbeeld om:

- *Groei*: groei in inwoners betekent ook nadenken over welk type inwoners wordt aangetrokken door de werkgelegenheid en opleidingen die we creëren in Zeeland. Wat zij zoeken of waarmee ze te verleiden zijn: daar zal het type woningen dat we realiseren op afgestemd moeten worden;
- *Netwerkstad*: hoe we de extra woonruimte vormgeven en welke omvang nodig is. Wat er nodig is in openbaar vervoer en bereikbaarheid om zo'n netwerkstad (intern en extern) goed te laten functioneren. Hoe cultuur en natuur kunnen bijdragen aan de aantrekkelijkheid van een netwerkstad;
- *Behoud van ons Zeeuws karakter en imago*: landbouw op zich haalt ons niet uit de spiraal van verschraling; maar landbouw (net als visserij) is wel belangrijk voor voedselvoorziening én voor aard, karakter en imago van Zeeland;
- *Natuur*: natuurherstel is op tal van manieren relevant: voor rust, ruimte en recreatiemogelijkheden, voor het karakter van Zeeland, maar heel praktisch is behoud en herstel van biodiversiteit ook cruciaal voor de voedselproductie. En los van het eigenstandige belang van natuur is een oplossing voor stikstof nodig om ruimte te vinden voor alle maatregelen.

De instrumenten om vervolgens ook concrete stappen te zetten liggen niet alleen bij ons als regionale overheden, maar ook bij ministeries, bedrijven en instellingen. We zullen samen grip op al die samenhangen moeten krijgen en afspraken maken over hoe verschillende partijen hun instrumenten en mogelijkheden gecoördineerd inzetten. Dat vraagt van alle partijen commitment op een langjarige samenwerking: investeren in tijd, focus houden en hard werken

Volgende fase: 2 sporen na de startversie

Deze opbrengst van het proces tot nu toe, samen met de uitkomsten van verdere overleggen in de komende weken (met bijvoorbeeld de colleges van de OZO-partners, jongeren en de Zeeuwse connectie) vertalen we in een *startversie* van het perspectief 2050, die eind maart of begin april kan worden opgeleverd.

We zien die startversie als de afronding van een opstartfase, het op gang brengen van het proces. In de opstartfase heeft het voortouw en de inzet vooral bij ons als provincie gelegen. Die fase eindigt met het opleveren van de startversie van het perspectief. Dat moment markeert de start van twee parallelle vervolgsproei, die beide nadrukkelijker met actieve inzet vanuit OZO-partners en via de OZO-structuur worden gevolgd. Daar is, samen met de partners, een ambtelijke structuur voor opgezet.

Spoor 1: een gezamenlijk Zeeuws perspectief

Die startversie bieden we aan alle overheden in Zeeland en uw Staten aan, om daarop te reflecteren, en die te verdiepen en te verrijken. Aan de hand van de reacties en bevindingen van uw Staten en de andere OZO-partners, en door verdere gesprekken met stakeholders en de regio, wordt de startversie verrijkt en uitgewerkt naar een gezamenlijk Zeeuws perspectief dat aanzet tot gezamenlijke actie. Dit perspectief zou net voor de zomer opgeleverd kunnen worden. Dat kan dan ook een functie vervullen als gezamenlijke toekomstvisie en strategische koers van de OZO-partners, die continue in ontwikkeling blijft – net zoals de wereld om ons heen dat ook blijft.

Spoor 2: een strategische agenda regio-Rijk

In een tweede, parallel spoor gaan we door met het gesprek met het Rijk, weer samen als provincie en andere OZO-partners. Vanuit de regio brengen we daar de startversie van het perspectief in. Het Rijk zal de eigen belangen en wensen inbrengen. Vanuit dit gesprek werken we toe naar een eerste strategische agenda, waarin wordt beschreven waar overeenstemming over is bereikt met departementen. Het is de bedoeling dat die leidt tot langjarige strategische samenwerking in een duurzame vorm en een ondersteunende gezamenlijke investeringsagenda.

In deze brief is de denklijn van de startversie van het perspectief opgenomen. Zoals gezegd verwachten wij eind maart of begin april de startversie aan te kunnen bieden aan uw Staten en de andere overheden in Zeeland, als start van de twee sporen. Uiteraard houden wij u van het verdere proces in beide sporen steeds op de hoogte.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

H.M. de Jonge
Voorzitter

drs. M.C.J. Franken
Secretaris-algemeen directeur